

УДК 336.226 (477.83)

DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2019-28-26>

Кміть В. М.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту
Львівського національного університету імені Івана Франка*

Руденко В. О.

*студентка магістратури спеціальності
«Фіскальне адміністрування та митна справа»
Львівського національного університету імені Івана Франка*

Kmit' Vira

*Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor of the Department of Finance, Money Circulation and Credit
Ivan Franko National University of Lviv*

Rudenko Victoria

*Student of Master's Degree in Fiscal Administration and Customs
Ivan Franko National University of Lviv*

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПДФО ТА ЙОГО РОЛЬ У БЮДЖЕТІ ЛЬВІВЩИНИ

Анотація. Ефективність будь-якої податкової системи є передумовою вирішення соціальних та економічних завдань і функцій, що покладені на державні органи влади. Управління податковою сферою є досить складним процесом, який вимагає роботи висококваліфікованих спеціалістів. У статті встановлено, що одним із вагомих важелів регулювання розподілу фінансових ресурсів між органами влади та населенням є податок на доходи фізичних осіб (ПДФО). Визначено особливості адміністрування податку на доходи фізичних осіб, досліджено його роль у процесі формування дохідної частини місцевих бюджетів у цілому та в бюджеті Львівщини зокрема. Здійснено оцінку ефективності даного податку та визначено умови, що впливають на стабільність податкових надходжень від оподаткування доходів громадян. Установлено, що діюча система оподаткування доходів фізичних осіб характеризується нестабільністю та фіскальною спрямованістю і не враховує соціального аспекту достатньою мірою. Запропоновано окремі напрями поліпшення ситуації зі справляння та адміністрування ПДФО у Львівській області та Україні загалом.

Ключові слова: податок на доходи фізичних осіб (ПДФО), система оподаткування, фізичні особи, механізм справляння податків, місцеві бюджети, податкові надходження, сплата податків.

Вступ та постановка проблеми. Практично всі країни світу не є достатньо забезпеченими необхідними коштами для досягнення соціально-економічного розвитку своїх регіонів. Для того щоб вирішити дану проблему, варто будувати ефективну систему оподаткування та вдосконалювати діючу податкову політику. Податки виступають головним джерелом наповнення бюджету країни та місцевих бюджетів. Саме тому важливо регулювати економічні процеси у сфері оподаткування як на рівні держави, так і на рівні регіонів. Важливим складником у податкових надходженнях є податок на доходи фізичних осіб (далі – ПДФО).

В Україні порядок справляння та адміністрування ПДФО встановлюються на державному рівні, проте через механізм перерозподілу податок надходить до місцевих бюджетів. Отже, варто розуміти, наскільки ефективним є

цей податок для бюджетів різних територіальних громад, правильно визначати проблеми в справлянні та адмініструванні даного податку, які наявні сьогодні, та шукати можливі напрями їх вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми оподаткування доходів фізичних осіб досліджували та висвітлювали такі вітчизняні вчені, як: Я.Ю. Бахметова, В.І. Гайдай, Н.М. Деєва, Т.О. Дулік, Л.М. Духновська, М.І. Карлін, І.О. Лютий, І.А. Майбуков, А.Ф. Мельник, Р.А. Пономаренко, Н.І. Редіна, І.М. Таранов, І.О. Цимбалюк, Ю.О. Швець, Л.В. Юрчишена та ін. Однак, попри велику кількість наукових публікацій, питання ефективності та значення ПДФО для України у цілому та Львівщини зокрема потребує подальшого глибокого і системного дослідження.

Метою цієї роботи є дослідження ефективності ПДФО у системі місцевих фінансів та визначення конкретних рекомендацій щодо вдосконалення механізму справляння та адміністрування даного податку.

Результати дослідження.

Податки – це головний бюджетоутворюючий елемент та важливий інструмент, що допомагає регулювати соціально-економічні процеси держави. Податки постійно присутні в найважливіших аспектах життя людини та суспільства загалом. Серед усіх податків головне місце займає ПДФО, що є складником системи прямого оподаткування.

ПДФО – прямий загальнодержавний податок, порядок справляння якого регламентується однойменним Розділом IV Податкового кодексу України (далі – ПКУ) [1].

Податок на доходи фізичних осіб – це вагомий регулятивний важіль, який розподіляє фінансові ресурси між державою та населенням. Під час справляння ПДФО формуються певні взаємозв'язки держави з населенням, адже кожен платник стає учасником бюджетного процесу в частині формування доходів.

Податок на доходи фізичних осіб є одним із головних джерел доходів бюджету держави та місцевих бюджетів, завдяки якому регулюються доходи і накопичення різних соціальних груп населення [1, с. 71].

Державне регулювання ПДФО в умовах децентралізації влади – це політико-економічний процес, що ґрунтується на реалізації відповідної державної податкової політики як сукупності форм і методів державного впливу на суб'єктів оподаткування та отримувачів податків. Держава регулює ПДФО з метою визначення оптимальної моделі розвитку взаємовідносин, які виникають під час адміністрування та розподілу податку. Також для регулювання в країні приймаються законодавчі нормативи, правила, вимоги та процедури адміністрування і перерозподілу ПДФО [1, с. 71].

ПДФО як економічна категорія має певні характеристики (рис. 1).

У нинішніх умовах ринкової економіки існують різні форми власності. Це призводить до того, що система оподаткування повинна будуватися на демократичних засадах і забезпечувати рівність та неупередженість до всіх платників податку незалежно від форми власності, діяльності, а також урахувати всі доходи, отримані громадянином із різних джерел. Тобто держава поряд з фіскальною функцією ПДФО приділяє увагу регулюючій, адже вона дає змогу чинити вплив на рівень і структуру доходів населення та його платоспроможний попит.

ПДФО є важливим податком для держави, це зумовлено тим, що він [2, с. 217]:

- безпосередньо зачіпає інтереси всіх без винятку верств економічно активного населення країни;
- один з основних податків, який дає змогу в максимальному ступені реалізувати основні принципи оподаткування: справедливість і рівномірність розподілу податкового тягара;
- дає змогу змінювати розмір кінцевих доходів населення без зміни відповідності між результатами праці та її оплатою;
- впливає на структуру кінцевих доходів населення, а отже, і на структуру потреб населення;
- дає змогу обкладати доходи, які отримуються з різних джерел.

Для того щоб оцінити ефективність ПДФО, розглянемо динаміку його надходжень до місцевих бюджетів (табл. 1).

Фіскальне значення ПДФО полягає у фінансуванні доходів бюджету. Як видно з рис. 1, номінальні надходження ПДФО до місцевих бюджетів із 54 млрд. грн у 2011 р. зросли до 135,6 млрд. грн у 2018 р. Особливо стрімке зростання спостерігалось починаючи з 2015 р. Якщо в середньому щорічний темп приросту сукупних

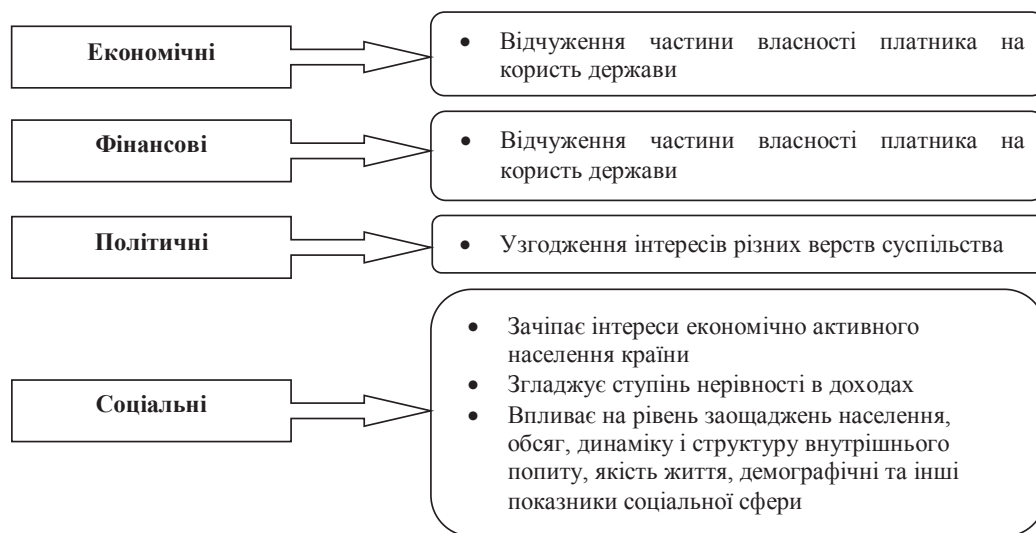

Рис. 1. Характеристики податку на доходи фізичних осіб

Джерело: [2, с. 217]

Таблиця 1

Надходження ПДФО, млрд грн

Надходження ПДФО в:	Роки								
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019 січень-серпень
місцеві бюджети	54,0	61,1	64,6	62,6	54,9	78,9	110,7	135,6	160,8
державний бюджет	6,2	7,0	7,6	12,6	45,1	59,8	75,0	91,1	106,2

Джерело: [1, с. 72]

надходжень ПДФО до місцевих бюджетів за період 2011–2015 рр. становив 7%, то в 2016 р. – 43,7%, у 2017 р. – 40%, а в 2018 р. – 22,9%.

Може скластися враження, що ефекти податкових реформ 2014–2016 рр. були лише позитивними. Проте якщо аналізувати детальніше, то зрозуміло, що зростання зумовлене не поліпшенням економічної ситуації в країні, а зростанням реальної заробітної плати населення, легалізацією тіньових заробітних плат та, насамперед [1, с. 71]:

– змінами в податковому законодавстві (введення нових об'єктів оподаткування, розширення існуючої бази оподаткування, зміна ставки податку тощо), які зумовили зростання податкового навантаження на трудові доходи;

– різкою девальвацією гривні та пов'язаних із нею інфляційних процесів (із 2014 р. гривня знецінилася більше ніж утричі – з 7,99 грн/\$ у лютому 2014 р. до 24 грн/\$ у грудні 2015 р. і продовжує девальвувати: станом на 08.11.2019 курс становить 24,35грн/\$).

Варто відзначити, що одним із ключових чинників, який вплинув на номінальне зростання надходжень ПДФО, є інфляція.

Сьогодні відбувається стрімкий соціальний та економічний розвиток муніципальних утворень, який потребує значних фінансових ресурсів. Такі ресурси зазвичай перебувають у власності фізичних та юридичних осіб, тому основа територіальних фінансів – це централізовані фонди фінансових ресурсів, що формують місцеві бюджети.

Як уже зазначалося вище, у формуванні фінансових ресурсів місцевих бюджетів провідне місце займає саме ПДФО. На органи місцевого самоврядування покладено обов'язок із виконання певних делегованих та власних повноважень. Забезпечення фінансових можливостей для виконання всіх повноважень залежить значною мірою від обсягу ПДФО, що надходить до місцевих бюджетів. ПДФО став закріпленим податком, надходження від якого у фіксованих частках розподіляються в регіоні між бюджетами адміністративно-територіальних одиниць різного рівня з метою забезпечення фінансування делегованих державою видаткових повноважень [3, с. 3].

Обсяги надходження ПДФО до бюджетів залежать від рівня бюджету та від його місця в структурі бюджетної системи України.

Відповідно до ст. 64 БКУ, до складу місцевих бюджетів належить [4]:

– 60% ПДФО (крім податку на пасивні доходи у вигляді процентів на поточний або депозитний (вклад-

ний) банківський рахунок, процентів на вклад (депозит) члена кредитної спілки у кредитній спілці);

– 40% ПДФО (крім податку на пасивні доходи у вигляді процентів на поточний або депозитний (вкладний) банківський рахунок, процентів на вклад (депозит) члена кредитної спілки у кредитній спілці), що сплачується на території міста Києва та зараховується до бюджету міста Києва;

– 100% ПДФО (крім податку на пасивні доходи у вигляді процентів на поточний або депозитний (вкладний) банківський рахунок, процентів на вклад (депозит) члена кредитної спілки у кредитній спілці), що сплачується на території міста Севастополя та зараховується до бюджету міста Севастополя.

Податкові надходження є вагомою часткою у формуванні зведеного бюджету держави. Проаналізуємо, яка ситуація із формуванням доходів обласного бюджету склалася у Львівській області (табл. 2).

Податкову систему можна характеризувати за тим, наскільки її елементи зв'язані між собою та наскільки їх єдність спрямована на досягнення стратегічної мети. І насамперед це стосується співвідношень між різними податками, завдяки яким відбувається наповнення бюджету, та їх впливу на стан економіки загалом. Тому, аналізуючи систему оподаткування через її структуру, можна краще зрозуміти сутність системи, її структуру, організацію, завдання, закономірності розвитку, оптимальні шляхи та управління.

Аналізуючи табл. 2, можна стверджувати, що у Львівській області податок на доходи фізичних осіб упродовж 2014–2018 рр. забезпечував основну частку податкових надходжень (рис. 2), що коливалася в межах 60%. Із даних зведеного бюджету Львівської області видно, що ПДФО в загальних доходах протягом аналізованого періоду посідає перше місце.

Загалом у доходах зведеного бюджету області станом на 2018 р. частка ПДФО становила 19,5%, тоді як надходження від усіх податків забезпечили формування 34,5%. Питома вага податку в середньому становила 20%. Найбільше значення – 23,4% – спостерігалось у 2014 р., а найменше – 16,1% – у 2015 р. Коливання у ці роки зумовлене військовими діями на сході країни, нестабільною політичною та економічною ситуацією, перепадами виробництва та підприємництва тощо.

Для аналізу взаємозв'язку надходжень ПДФО з основними макропоказниками розрахуємо питому вагу

Таблиця 2

Доходи зведеного бюджету Львівської області (млн грн)

Показники	Роки				
	2014	2015	2016	2017	2018
Податкові надходження, у т. ч.:	4222,8	5334,6	8662,3	11667,1	14933,9
- податок на доходи фізичних осіб	3189,2	3035,3	4623,5	6642,3	8422,44
- податок на прибуток підприємств	2,3	110,6	180,6	166,3	245,63
- збори та плата за спецвикористання природних ресурсів	453,4	77,3	94,4	1065,0	1324,9
- місцеві та інші податки та збори	484,1	1220,8	1947,4	2588,9	3106,7
- неоподатковані надходження	513,4	845,1	1100,5	1301,8	1640,27
- офіційні трансферти	4489,8	550,6	504,2	1529,4	1988,9
Всього доходів	13645,7	18853,1	23955,7	33064,2	43314,1
Питома вага ПДФО у податкових надходженнях, %	75,5	56,9	53,4	56,9	56,4
Питома вага ПДФО у доходах, %	23,4	16,1	19,3	20,1	19,5
Питома вага податкових надходжень у доходах, %	30,9	28,3	36,2	35,3	34,5
Питома вага неподаткових надходжень у доходах, %	3,8	4,5	4,6	3,9	3,8
Питома вага трансфертів у доходах, %	32,9	2,9	2,1	4,6	4,6

Джерело: сформовано на основі [5]

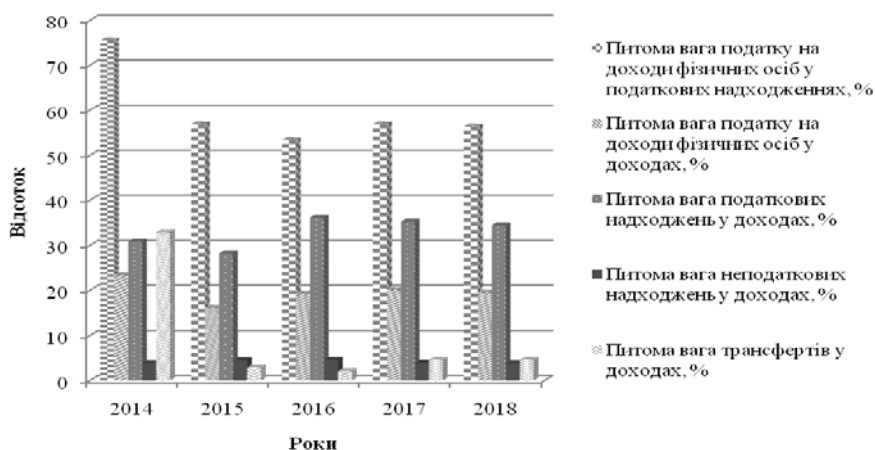

Рис. 2. Структура доходів бюджету Львівської області за 2014–2018 рр.

Джерело: сформовано на основі табл. 1

податку в доходах зведеного бюджету Львівської області та питому вагу у валовому регіональному продукті (далі – ВРП) (табл. 3).

За даними таблиці, частка податку з доходів фізичних осіб у валовому регіональному продукті в 2015 р. значно зменшилася, знову ж таки через військовий стан в країні, нестабільну політичну та економічну ситуацію, перепади виробництва та підприємництва тощо. Після цього частка ПДФО у ВРП почала збільшуватися, що говорить про незначне поліпшення економічної ситуації в області.

Якщо говорити про питому вагу ПДФО у доходах зведеного бюджету (рис. 3), то аналізований період ділиться на дві частини. До 2015 р. спостерігається позитивна тен-

денція, яка різко впала у 2015 р. через вищезазначені причини, а починаючи з 2016 р. частка податку поступово починає зростати.

Проведений аналіз показує виняткове значення оподаткування доходів фізичних осіб для формування доходної частини місцевого бюджету Львівської області. Щодо рівня справляння податку в області, то він є досить високим. Це досягається завдяки ефективній роботі податкових органів у сфері адміністрування податку, а також контролю над його справлянням.

Система оподаткування доходів фізичних осіб повинна бути адаптованою до умов, що спостерігаються в області, адже саме ПДФО є пріоритетним та впливовим

Таблиця 3

Співвідношення ПДФО у доходах зведеного бюджету Львівської області та ВРП у 2014–2018 рр.

Показники	Роки				
	2014	2015	2016	2017	2018
Валовий регіональний продукт, млн грн	72 923	94 690	114 842	147 404	188 677
Податок на доходи фізичних осіб, млн грн	3 189,2	3 035,3	4 623,5	6 642,3	8 422,44
Всього доходів, млн грн	13 645,7	18 853,1	23 955,7	33 064,2	43 314,1
Питома вага ПДФО у доходах бюджету, %	23,4	16,09	19,3	20,09	19,4
Питома вага ПДФО у ВРП, %	4,4	3,2	4,1	4,5	4,5

Джерело: сформовано на основі [5]

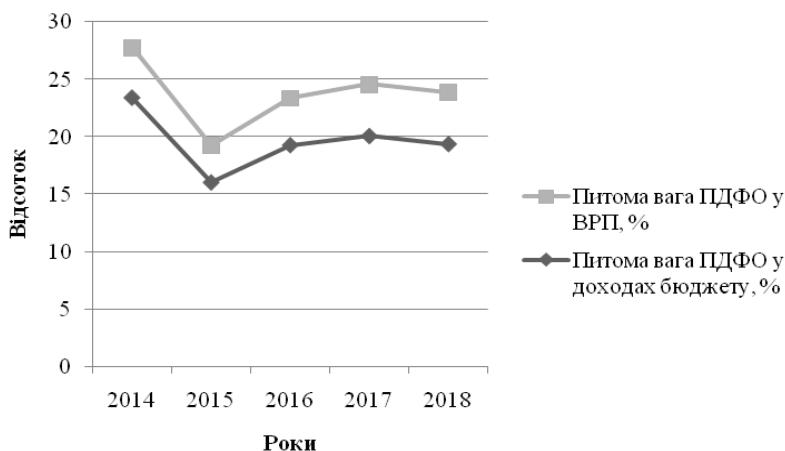

Рис. 3. Питома вага податку на доходи фізичних осіб у доходах зведеного бюджету Львівської області та у ВРП за 2014–2019 рр.

Джерело: сформовано на основі даних табл. 3

джерелом наповнення бюджету, а частка платників ПДФО є найбільш чисельною. Проте система адміністрування ПДФО як у Львівській області так і в Україні загалом має певні недоліки на проблеми, основними з них є [6]:

- неврахування зарубіжного досвіду справляння ПДФО;
- недосконалість законодавства в частині призначення ПСП;
- невідповідність справляння ПДФО окремим принципам побудови та призначення системи оподаткування;
- відсутність прогресивної шкали оподаткування доходів фізичних осіб;
- низький рівень фінансової грамотності та податкової культури населення;
- високий рівень корупції в країні;
- масове ухилення від сплати ПДФО;
- відсутня практика впровадження заходів щодо легалізації доходів громадян у тіншовому секторі економіки.

Саме тому для того щоб створити ефективний механізм адміністрування ПДФО необхідно, перш за все, врахувати провідний зарубіжний досвід.

Особливістю та головною перевагою податкових систем зарубіжних країн є прогресивна шкала оподаткування ПДФО.

Наприклад, у Франції ПДФО розраховується не окремо на кожного громадянина, а на родину. Величина податку розраховується на прогресивною шкалою від 5,5% до 75%. Максимальну ставку застосовують до доходу сім'ї розміром 1 млн. євро, а неоподатковуваний мінімум становить 6,011 євро на рік. У Німеччині діє аналогічна система. ПДФО у цій країні взагалі вважається головним податком, і під час його стягування беруться до уваги види діяльності та податкові класи, використовуються податкові таблиці та карти. Загалом існує шість податкових класів, які групують платників залежно від їхнього сімейного стану, кількості зайнятих у сім'ї, наявності дітей, спільного чи окремого ведення бюджету сім'ї. Шкала ставок змінюється від 2,56% до 45%. У Великобританії оподаткування доходів фізичних осіб відбувається за шедулярною системою, яка вважається найбільш справедливою у світі. Згідно із системою, дохід ділиться на декілька частин (шедули) залежно від джерела доходу, а кожна шедула оподатковується за окремим порядком. В Іспанії під оподаткування підлягають усі доходи резидента, які він одержав за межами країни. Податок розраховується за прогресивною системою за ставками від 24% до 52%. Максимальна ставка 52% застосовується до доходу 300 тис євро. В Австралії функціонує п'ять ставок податку. Звільняються від оподаткування громадяни, які заробили за рік менше 6 тис доларів. Громадяни ж, доходи яких перевищують 180 тис доларів, 45% свого доходу віддають у державний бюджет. Ставки особистого прибуткового податку в США складаються із семи рівнів, а також залежать від сімейного статусу особи. Розрізняють такі ставки податку у США: 10%, 15%, 25%, 28%, 33%, 35%, 39,6% [6; 7].

Система оподаткування доходів фізичних осіб, а також обсяги надходжень ПДФО до бюджету Львівщини не є досконалими та достатніми. І для того щоб змінити це в позитивному руслі, необхідно поліпшувати економічну ситуацію в країні загалом. Важливими кроками є зменшення податкового навантаження малозабезпечених громадян, диференціація ставок залежно від виду діяльності та розміру доходу, а також урахування сімейного стану

платників, кількості зайнятих у сім'ї та кількості дітей. Доцільно також упровадити неоподатковуваний мінімум, який би дорівнював прожитковому мінімуму та мінімальній заробітній платі замість теперішньої податкової соціальної пільги, і запровадити прогресивну шкалу оподаткування. Це, на нашу думку, дасть змогу збалансувати розподіл між доходами багатих та бідних (соціально незахищених) верств населення.

Також на Львівщині, зокрема, потрібно підвищувати професійність та незаангажованість посадових осіб податкових органів, забезпечити прозорість їхньої діяльності, перекваліфікувати їхню роботу з фіскальної на сервісну службу та водночас посилити нагляд за своєчасністю та повнотою сплати податку, застосовуючи штрафні санкції до тих осіб, які ухиляються від сплати ПДФО чи оплачують працю найманих працівників у «конвертах».

Варто активізувати як прямий, так і опосередкований вплив на податкові надходження. Головним чинником, що дає змогу здійснювати вплив на надходження ПДФО, є економічний розвиток території Львівської області, адже саме за його допомогою можна визначити рівень доходів населення і, як наслідок, сформувати базу оподаткування.

Також варто підвищувати податкову культуру населення Львівщини та адекватне сприйняття процесу оподаткування платниками податку. І це залежить не тільки від того, наскільки проінформованим є населення, наскільки відповідально воно ставиться до своїх конституційних обов'язків відносно сплати податкових платежів, а й від рівня кваліфікації, відношення та морально-етичних якостей посадових осіб податкових органів.

Поліпшення системи адміністрування ПДФО завдяки дотриманню вищезазначених пропозицій дасть змогу створити баланс між фіскальними інтересами Львівської області та соціально-економічними потребами платників податків.

Висновки. Завдяки проведеному аналізу податкових надходжень та оцінці ефективності ПДФО в бюджеті Львівщини можна констатувати, що основним джерелом територіальних фінансових ресурсів є саме місцеві бюджети. Завдяки ним формується фонд засобів, який перебуває у власності чи розпорядженні територіальних громад. Вагомою часткою місцевих фінансових ресурсів Львівської області є ПДФО, і саме завдяки оподаткуванню доходів громадян Львівська область має необхідні суми коштів для виконання делегованих та власних повноважень.

Головною проблемою як для Львівщини, так і для України загалом залишається те, що система справляння ПДФО не є соціально справедливою та нейтральною по відношенню до платників, тому потрібно переймати світовий досвід, зробити механізм справляння ПДФО більш відкритим та прозорим, упровадити прогресивну шкалу оподаткування тощо. А що стосується, зокрема, Львівської області, то варто підвищувати рівень доходів громадян через створення додаткових робочих місць, інвестування в економіку, рівень податкової культури населення, допомогти перейти до розуміння ПДФО як засобу підвищення суспільного добробуту, що діє на користь самих же платників податку. Тобто варто й надалі реформувати і вдосконалювати механізм справляння та адміністрування ПДФО, оцінювати чинники, які впливають на його обсяги, чіткіше визначати джерела утворення податку та виявляти подальші тенденції щодо їх розвитку.

Список використаних джерел:

1. Гайдай В.І. Механізм державного регулювання ПДФО в умовах децентралізації влади в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 17. С. 69–74.
2. Юрчишена Л.В. Податок на доходи фізичних осіб: механізм стягнення та джерело доходу бюджету України. *Фінанси, облік, банки*. 2016. № 1(21). С. 215–224.

3. Цимбалюк І.О. Значення податку на доходи фізичних осіб у системі територіальних фінансів. *Вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2013. № 1. С. 1-9.
4. Бюджетний кодекс України : Закон України від 22.11.2018 № 2621-VIII / Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення: 02.11.2019).
5. Фінанси Львівської області / Головне управління статистики у Львівській області. URL : <http://www.lv.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 02.11.2019).
6. Швець Ю.О., Бахметова Я.Ю. Оподаткування доходів фізичних осіб: проблеми та перспективи в Україні та ЄС. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 17. С. 771–775. URL : <http://global-national.in.ua/issue-17-2017/26-vipusk-16-kviten-2017-r-2/3215-shvets-yu-o-bakhmetova-ya-yu-opodatkovannya-dokhodiv-fizichnikh-osib-problemi-ta-perspektivi-v-ukrajini-ta-es> (дата звернення: 02.11.2019).
7. Духновська Л.М., Пономаренко Л.М. Вплив ставки податку на доходи фізичних осіб на доходи громадян України. 2014. URL : <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/17326/1/2.pdf> (дата звернення: 02.11.2019).

References:

1. Haidai V.I. (2019) Mekhanizm derzhavnoho rehuliuвання PDFO v umovakh detsentralizatsii vlady v Ukraini [The mechanism of state regulation of PIT in the conditions of decentralization of power in Ukraine.]. *Investment: practice and experience*, no. 17. pp. 69–74.
2. Yurchyshena L.V. (2016) Podatok na dokhody fizychnykh osib: mekhanizm stiahnennia ta dzherelo dokhodu biudzhetu Ukrainy [Individual income tax: mechanism of collection and source of income of the budget of Ukraine]. *Finance, accounting, banks*, vol. 1, no. 21, pp. 215–224.
3. Tsymbaliuk I.O. (2013) Znachennia podatku na dokhody fizychnykh osib u systemi terytorialnykh finansiv [Value of personal income tax in the system of territorial finance]. *Bulletin of the East European Lesya Ukrainka National University*, no. 1. pp. 1-9.
4. Biudzhetni kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 22.11.2018 r. № 2621-VIII [Budget Code of Ukraine: Law of Ukraine of 26.11.2018 № 2621-VIII] / Verkhovna Rada of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (accessed 02 November 2019).
5. Finansy Lvivskoi oblasti [Finances of Lviv region] / Main department of statistics in Lviv region. Available at: <http://www.lv.ukrstat.gov.ua/> (accessed 02 November 2019).
6. Shvets Yu.O., Bakhmetova Ya.Yu. (2017) Opodatkovannia dokhodiv fizychnykh osib: problemy ta perspektivy v Ukraini ta YeS [Personal income taxation: problems and prospects in Ukraine and the EU]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky [Global and national problems of economy]* (economic journal), no. 17. pp. 771–775. Available at: <http://global-national.in.ua/issue-17-2017/26-vipusk-16-kviten-2017-r-2/3215-shvets-yu-o-bakhmetova-ya-yu-opodatkovannya-dokhodiv-fizichnikh-osib-problemi-ta-perspektivi-v-ukrajini-ta-es> (accessed 02 November 2019).
7. Dukhnovska L.M., Ponomarenko L.M. (2014) Vplyv stavky podatku na dokhody fizychnykh osib na dokhody hromadian Ukrainy [Impact of the personal income tax rate on the income of Ukrainian citizens]. Available at: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/17326/1/2.pdf> (accessed 02 November 2019).

ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ НДФЛ И ЕГО РОЛЬ В БЮДЖЕТЕ ЛЬВОВЩИНЫ

Аннотация. Эффективность любой налоговой системы является предпосылкой решения социальных и экономических задач и функций, возложенных на государственные органы власти. Управление налоговой сферой является достаточно сложным процессом, который требует работы высококвалифицированных специалистов. В статье установлено, что одним из весомых рычагов регулирования распределения финансовых ресурсов между органами власти и населением является налог на доходы физических лиц (НДФЛ). Определены особенности администрирования налога на доходы физических лиц, исследована его роль в процессе формирования доходной части местных бюджетов в целом и в бюджете Львовщины в частности. Осуществлена оценка эффективности данного налога и определены условия, влияющие на стабильность налоговых поступлений от налогообложения доходов граждан. Установлено, что действующая система налогообложения доходов физических лиц характеризуется нестабильностью и фискальной направленностью и не учитывает социального аспекта в достаточной мере. Предложены отдельные направления улучшения ситуации по взиманию и администрированию НДФЛ в Львовской области и Украины в целом.

Ключевые слова: налог на доходы физических лиц (НДФЛ), налоговая система, физические лица, проблемы налогообложения, механизм взимания налогов, местные бюджеты, налоговые поступления, уплата налогов.

EVALUATION OF THE EFFECTIVENESS OF THE TAX ON THE INCOME OF INDIVIDUALS AND ITS ROLE IN THE BUDGET OF THE LVIV

Summary. Taxes are a major budgetary element and an important tool for regulating the socio-economic processes that take place in the country. They affect the most important aspects of human life and society. An important regulator of the redistribution of financial resources in the country is taxes. In the conditions of aggravation of the negative impact of crisis phenomena on the financial stability of the state taxation of citizens' income is one of the components of the financial mechanism of the state. Ukraine is making significant efforts to address its financial and economic problems caused by the systemic transformation of our country, and at the same time trying to stabilize or increase tax revenues. Tax management is a complex process that requires the work of highly qualified specialists. The fiscal efficiency of the tax system of individuals in Ukraine has been analyzed and its role in the formation of the state financial resources has been clarified. The article found that one of the important levers in regulating the distribution of financial resources between government bodies and the population is the personal income tax (PIT). This article defines the peculiarities of administering the personal income tax, investigates its role in the process of forming the revenue part of local budgets in general and the budget of Lviv region in particular. The effectiveness of the tax has also been evaluated and the conditions affecting the stability of tax revenues from taxing citizens' income have been identified. It is established that the current system of taxation of personal income is characterized by instability and fiscal orientation and does not take sufficient account of the social aspect. Some directions of improvement of the situation on managing and administering PIT in the Lviv region and Ukraine. The purpose of the article is to continue the theoretical studies of the value of the personal income tax and to develop recommendations for strengthening the social and regulatory role of this tax. As well as research into

the effectiveness of the personal income tax for local budgets, in particular for the budget of the Lviv region. The relevance of the study of the problem of taxation of personal income comes from the importance of PIT, because this tax is one of the most stable and effective sources of revenue generation, provides fiscal sufficiency of the budget, and at the same time, plays an important social role, as it has a direct impact on the level income of the population.

Key words: personal income tax, tax system, individuals, problems of taxation, mechanism of tax collection, local budgets, tax revenues, payment of taxes.